

**ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СВУЧАСНОЇ КАФЕДРИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
НФаУ У ПЕРШІ РОКИ ІСНУВАННЯ ХФІ**

Кулакова О.М.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна
oksana_kool@meta.ua

Вступ. 10 вересня 1921 р. було відкрито Харківський хіміко-фармацевтичний інститут, який за 100 років свого життя перетворився в один з найпотужніших закладів вищої фармацевтичної освіти. Одночасно з організацією кафедр хіміко-фармацевтичного профілю була створена кафедра суспільних наук, яка перетворилася на сьогоденню кафедру філософії та соціології НФаУ. Питання визначення дати створення кафедри досить складне у зв'язку з тим, що відсутні архівні документи за період з 1921 р. по 1939 рр., у ДАХО (Державний архів Харківської області) зберігаються документи лише з 1939 р., в архіві НФаУ найбільш давні документи датовані 1946 роком. Тому єдиною методикою визначення дати було дослідження документів центральних органів влади та додаткових джерел (залікових книжок студентів, дипломів, навчальних планів).

Мета дослідження. Відтворити історичні віхи в історії однієї з перших кафедр НФаУ – сучасної кафедри філософії та соціології, показати її місце в становленні ХФІ.

Матеріали та методи. Широке коло відкритих історичних джерел, біографічний, порівняльно-історичний методи.

Отримані результати. Початком викладання суспільних наук у ХФІ слід вважати 1921/1922 навчальний рік, коли до навчального плану Харківського хіміко-фармацевтичного інституту були включені такі нові предмети, як історичний матеріалізм, розвиток суспільних наук, пролетарська революція, політичний устрій РРФСР і УРСР, план електрифікації РРФСР і УРСР, і збереглися відомості про іспит з цих дисциплін та список викладачів.

У 1921 - 1926 роках у структурі вищих навчальних закладів СРСР кафедри суспільних наук не існували по причині відсутності спеціально підготовлених викладачів, у вузах та технікумах існували тимчасові предметні комісії, склад яких постійно змінювалися. До викладання залучалися практичні робітники партійного та радянського апарату.

Викладання суспільних наук у ХХФІ розпочинається з 1921-1922 навчального року. У навчальному плані інституту на 1922 р. вказані такі предмети для вивчення на першому курсі: політекономія (по 4 години теорії в кожному семестрі) та історичний і діалектичний матеріалізм (по 2 години теорії в кожному семестрі). Філософія викладалась у рамках курсів: історичний матеріалізм, розвиток суспільних наук, пролетарська революція, політичний устрій РРФСР та УРСР, план електрифікації РРФСР і УРСР.

Встановлення у 1920 році в Україні радянської влади призвело до кардинальних змін у всіх сферах життєдіяльності населення. В умовах кардинально нової політичної ситуації та потреб радянської влади у вибудовуванні відносин з усіма прошарками суспільства, було розпочато процес складного і болісного соціокультурного перетворення суспільства зі старої формації у нову – радянську модель. Подібна практика послідовно проводилася відносно представників усіх прошарків суспільства, не стали винятком викладачі та вчені. На початку 20-х років ще не було спеціально підготовлених викладачів суспільних наук, тому для викладання нових предметів часто були залучені люди, які мали досвід участі у революційному русі, партійній роботі. Тому не випадково першими викладачами суспільних наук у 1921- 1934 рр. стали лікарі за фахом, люди, які приймали активну участь у

революційних подіях 1917-1920 рр., В. Л. Єлін та Б. М. Ібрагімов. Першим фаховим викладачем філософських дисциплін в ХХФІ у 1922 р. став Л. Н. Міллер

У 1925 р. XIII з'їзд ВКП(б) прийняв рішення про посилення радянської пропаганди та обов'язкове викладання дисциплін соціально-економічного профілю. Відповідно до цього рішення і інститутах стали створювати кафедри соціально-економічних наук. Постановою ЦК ВКП(б) від 2 січня 1925 р. «Про суспільний мінімум і пропаганду ленінізму у ВНЗ» у мінімум були включені такі предмети, як «Історія класової боротьби в Росії і на заході» з вступною частиною про матеріалістичне розуміння історії; «Конституція СРСР» з вченням Леніна про державу, «Політекономія», «Історія РКП(б) і основи ленінізму», «Радянське господарство і радянська економічна політика», «Історичний матеріалізм» «Господарське трудове право СРСР», «Профрух» об'ємом курсу 342 години. [18]

У Постанові ЦК ВКП(б) від 7 січня 1926 р. «О преподавании общественных дисциплин в комвузах, вузах, рабфаках и техникумах» у п.4 було зазначено: «В интересах улучшения постановки общественного минимума в специальных вузах произвести объединение преподавания отдельных общественных дисциплин в этих школах в особые обществоведческие кафедры (предметные комиссии) и ввести обязательность ежегодных зачетов по предметам общественного минимума». Відповідно даної Постанови у ХФІ на початку 1926-1927 навчального року була створена кафедра соціально-економічних наук, яка викладала суспільні предмети загальним обсягом 342 години.

У 1927 р. на ново утворену посаду завідувача кафедри був призначений Іван Іванович Семерін, який займав цю посаду до 1939 р.

З 1927 р. на кафедрі почали викладати курс історії ВКП(б). У 1928-1929 навчальному році перелік соціально-економічних предметів був дещо скорочений, а самі предмети вивчалися в різних поєднаннях залежно від профілю ВНЗ.

Постанова ЦК ВКП(б) від 14 листопада 1938 р. «Про партійну пропаганду у зв'язку з випуском «Короткого курсу історії ВКП(б)» продовжила реформування викладання суспільних наук та в квітні 1939 року кафедра соціально-економічних наук була реорганізована в кафедру марксизму-ленінізму.

У 1921 – 1926 рр. у структурі українських вищих навчальних закладів кафедри суспільних наук не існували, натомість працювали тимчасові предметні комісії зі змінним складом. Спеціально підготовлених викладачів на той час не було, тому до викладання долучались практичні робітники партійного та радянського апарату. Згідно постанови ЦК ВКП(б) від 7 січня 1926 р. «О преподавании общественных дисциплин в комвузах, вузах, рабфаках и техникумах» у ХФІ на початку 1926 – 1927 навчального року була створена кафедра соціально-економічних наук, яка викладала предмети суспільствознавчого циклу загальним обсягом 342 год.

У 1930-х рр. формується професорсько-викладацький штат кафедри, окреслюються основні напрямки науково-дослідницької діяльності.

У 1939 – 1940 рр. кафедру очолював С. І. Пугачов. Важливу роль в історії ХФІ за цієї доби відіграв директор ХФІ у 1930 р. О. Д. Станков, який також викладав політекономію.

Висновки. На перші роки історії НФаУ прийшлося й становлення сучасної кафедри філософії та соціології. Можна вважати 1926 р. – роком створення кафедри соціально-економічних наук Харківського фармацевтичного інституту. В період 1921-1939 років відбулося формування організаційної структури кафедри, кадрового складу, розпочалося закладення підвалин методичної та наукової роботи кафедри.